

УДК 634.0.2

Код UPOV: QUERC_ AUS

Методика
проведення експертизи сортів дуба австрійського (*Quercus austriaca* Willd.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Quercus austriaca* Willd.

2. Необхідний рослинний матеріал – рослини чотирирічного віку

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити п'ять рослин чотирирічного віку.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості і сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше п'ять рослин. Рекомендована схема розміщення рослин 2,0 × 2,0 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки представлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше п'ять рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 10 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовують для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Стовбур: форма (ознака 3);
- Листкова пластинка: переважаюча кількість лопатей (ознака 13);
- Квітка: переважаюче розміщення (ознака 18);
- Жолудь: за висотою (ознака 21);
- Жолудь: плюска за глибиною (ознака 25).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів дуба австрійського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (+) QN	Дерево: за висотою MG 1	низьке середнє високе	3 5 7	
2. QN	Кора: сіре забарвлення VG 1	світле темне	1 2	
3. (*) PQ	Стовбур: форма VG 1	пряма викривлена	1 2	
4. QL	Гілки: шерехатість кори VG 3	відсутня наявна	1 9	
5. QN	Однорічний пагін: інтенсивність опушення VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. QL	Брунька: кільце ниткоподібних листочків VS 1	відсутнє наявне	1 9	
7. PQ	Листкова пластинка: форма VS 2	видовжена оберненояйцеподібна	1 2	
8. (*) (+) QN	Листкова пластинка: глибина розсіченості VS 2	мілька середня глибока	3 5 7	
9. (*) QN	Листкова пластинка: червоне забарвлення VS 2	бліде світле помірне темне	1 2 3 4	
10. (*) QN	Листкова пластинка: шкірястість VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 2	коротка середня довга	3 5 7	
12. QN	Листкова пластинка: інтенсивність опушення нижнього боку VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Листкова пластинка: переважаюча кількість лопатеї MS 2	мала середня велика	3 5 7	
14. QN	Черешок: за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
15. (*) QL	Листкова пластинка: голубуватий відтінок нижнього боку VS 2	відсутній наявний	1 9	
16. (*) (+) QN	Листки: опадання до весни наступного року MG 4	відсутнє слабке помірне сильне	1 3 5 7	
17. QL	Листок: відпадання прилистків VS 2	відсутнє наявне	1 9	
18. (*) QL	Квітка: переважаюче розміщення VS 3	поодинокі групові	1 2	
19. (*) QL	Квітка: положення на пагоні VS 3	сидяче на спільній ніжці	1 2	
20. (+) QN	Суцвіття: переважаюча кількість квіток MS 3	мала середня велика	3 5 7	
21. (*) (+) QN	Жолудь: за висотою MS 4	низький середній високий	3 5 7	
22. (+) QN	Жолудь: діаметр MS 4	малий середній великий	3 5 7	
23. (+) QN	Жолудь: рубчик за довжиною MS 4	короткий середній довгий	3 5 7	
24. (+) QN	Жолудь: ніжка за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	

1	2	3	4	5
25. (*) (+) QN	Жолудь: плюска за глибиною MS 4	мілка середня глибока	3 5 7	
26. (+) QN	Час початку цвітіння VG 3	ранній середній пізній	3 5 7	
27. (+) QN	Час досягання плодів наступного року VG 4	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів дуба австрійського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Розпускання бруньок
2	Сформовані листки
3	Цвітіння
4	Стиглі жолуді

До 1. Дерево: за висотою, м.

Низьке – до 20, середнє – 20–30, високе – понад 30.

До 8. Листкова пластинка: глибина розсіченості.

Обстежується від ширини листкової пластинки.

Мілка – до 1/4, середня – 1/4–2/3, глибока – понад 2/3.

До 11. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 10, середня – 10–15, довга – понад 15.

До 13. Листкова пластинка: переважаюча кількість лопатей, шт.

Мала – до 7, середня – 7–9, велика – понад 9.

До 16. Листки: опадання до весни наступного року, %.

Слабке – до 5, середнє – 5–10, сильне – понад 10.

До 20. Суцвіття: переважаюча кількість квіток, шт.

Мала – до 4, середня – 4–5, велика – понад 5.

До 21. Жолудь: за висотою, см.

Низький – до 2, середній – 2–3, високий – понад 3.

До 22. Жолудь: діаметр, см.

Малий – до 1, середній 1–2, великий – понад 2.

До 23. Жолудь: рубчик за довжиною, частина жолудя.

Короткий – до $1/4$, середній – $1/4$ – $1/3$, довгий – понад $1/3$.

До 24. Жолудь: ніжка за довжиною, см.

Коротка – до 1, середня – 1–2, довга – понад 2.

До 25. Жолудь: плюска за глибиною, см.

Мілка – до 1, середня – 1–2, глибока – понад 2.

До 26. Час початку цвітіння, місяць.

Ранній – квітень, середній – квітень-травень, пізній – травень.

До 27. Час досягання плодів наступного року, місяць.

Ранній – вересень, середній – жовтень, пізній – листопад.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – 2 изд. стереот. Киев: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 62.
2. Дуб австрійський // <http://redbook-ua.org/item/quercus-cerris-l/>